

שהנתבע ישבע לשקר, בכל זאת מותר להשביעו והוא משום שאינו חייב להפסיד זכויותיו בגלל הרצון לא להכשיל את חברו.

סימן קלו

פרסומי שחין שעל אוטובוס, האם מותר לנהג להמשיך לנהוג בו

חברה שפרסמה על האוטובוסים פרסומי שחין, שואל הנהג האם מותר לו לנסוע ברחבי העיר כשעל ידי זה מכשיל את העוברים ושבים, כדי שלא להפסיד את פרנסתו, או שמא אסור לו להמשיך בעבודתו, כיון שעובר על לפני עור לא תתן מכשול?

תשובה

יתכן שאין בזה איסור לפני עורטו, וזאת על פי מה שכתב המהרי"ל דיסקין (קונטרס אחרון סימן קמה) שאין חיוב להפסיד ממון כדי לא להכשיל את חברו בחטא. וא"כ גם הכא אין הנהג חייב להפסיד ממון, כדי לא להכשיל את חברו.

אך יתכן לחלק שדברי המהרי"ל דיסקין לא נאמרו אלא כאשר חברו יכול למנוע עצמו מהעבירה אם ירצה, והוא רוצה להכשל, אין המכשיל חייב להפסיד ממון כדי להצילו מחטא שהוא רוצה להכשל בזה, אבל כאן אפילו אם אדם ילך ברחוב סתם, ואינו רוצה לראות פרסומי שחין יכשל, נמצא שהנהג מכשיל אדם תם וישר ואסור. עוד יתכן שכאשר מכשיל את הרבים, אולי צריך אף להפסיד מעות.

עוד נראה שלא דמי כלל לדברי המהרי"ל דיסקין, שהרי הנהג כשנכנס לעבודה ידע שיש על האוטובוסים פרסומי שחין, ולכתחילה היה אסור לו להכנס לעבודה זאת, בלי להתנות תנאי עם החברה שלא ינהג על אוטובוס

טז. והנה לגבי האיסור של לפני עור לא תתן מכשול, נחלקו הפוסקים, כאשר יכול להשיג יהודי אחר שיעשה זאת אם הראשון עובר בלפני עור, שדעת המשנה למלך (פ"ד ממלוה ולוה ה"ב) שהאיסור הוא גם כאשר ימצא יהודים אחרים, כי גם היהודים האחרים יעברו על 'לפני עור'. אולם הפני משה (הביאו המשנה למלך) חולק וסובר שאין בזה איסור תורה של לפני עור, וכדבריו פסק הכתב סופר (יו"ד סימן פג) אך גם לשיטתם איסור דרבנן של מסייע איכא.

כזה, ולכן נראה שהעצה הטובה ביותר, שקודם שמתחיל את הנסיעה, יכסה את הפרסום השחץ, ויקיים בזה מצוה גדולה.

וגיסי הגר"ח קניבסקי שליט"א אמר לי שיתכן שמותר לו להמשיך לנהוג, כי הרי על הראיה הראשונה אין מחייבים, כמו שכתב בעמק דבר (שמות יג טז) דאיתא בירושלמי (סוף פ"א דברכות) ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, ליבא ועינא תרי סרסורי דעבירה נינהו, העין רואה והלב חומד. ואע"ג שהעין רואה תחילה, ולמה כתוב תחילה ולא תתורו אחרי לבבכם, מכל מקום ראיה ראשונה היא יכולה להיות פתאומית, ואי אפשר להיות נזהר בה, אלא אזהרה היא שלא יהא הלב חומד ויוסיף להביט בעבירה, אלא יסיר עיניו מראות ברע, עכ"ד. ולפי זה בעניננו יתכן שמותר לנהג להמשיך לנסוע באוטובוס, ואינו צריך להפסיד כסף, כדי שאנשים לא יכשלו כשירצו להסתכל. כי בראיה הראשונה אין חטא, והראיה השניה הבאה אחרי הרהור הלב, לא הנהג אשם בזה, אלא המהרהר הוא זה שמטמא את עצמו, והנהג לא מכשילו.

סימן קלז

ההספד הנורא של האשה על בעלה

מעשה נורא שאירע בבית הקברות בהרצליה, יום אחד הגיע אשה אל משרדי החברא קדישא, ומספרת שבעלה נפטר, והיא רוצה שיקברוהו, החברא קדישא שמו לב שהאשה היא עולה חדשה מרוסיה, ולכן דיברו עמה קצת, וגילו שהיא גם שומרת תורה ומצוות.

הסדר בבית הקברות שהחברא קדישא עושים טהרה, ולאחר מכן מכריזים ברמקול הלוויתה של פלוני יוצאת כעת, ואז כל הקרובים מתאספים ללוותו בדרכו האחרונה. והנה מכריזים ברמקול הלווייתו של פלוני יוצאת כעת, והאשה מגיעה ואף אחד אינו מגיע עמה, החברא קדישא שואלים אותה היכן מכריכם, והיא אומרת אנחנו עולים חדשים כאן, אין לנו משפחה, וגם עם השכנים לא היה לנו כל כך קשר. החברא קדישא ארגנו מנין והתחילו לצאת ללוותו.